

ПОЛЬ РІКЕР

ПРАВО
І
СПРАВЕДЛИВІСТЬ

ДУХ І ЛІТЕРА

Київ, 2002

СЛОВО ДО УКРАЇНСЬКОГО ЧИТАЧА

Шановні читачі!

Ви тримаєте в руках нову книгу одного з найавторитетніших у сучасному світі філософів права – Поля Рікера. Разом з іншими класичними текстами XX століття, а саме: “Анатомія права” і “Мораль права” Лона Л. Фуллера й “Право, законодавство та свобода” Ф.А. Хайєка та іншими, які теж були видані українською мовою, вона складає фундамент для формування сучасної правової думки українських науковців. Найавторитетніші мислителі знову і знову звертаються до вічних істин суспільного життя – до співвідношення права та моралі, закону і справедливості, діяльності та відповідальності, шукаючи нові й новітні відповіді на проблемні питання, які ставлять Сучасність і Майбуття перед кожною людиною зокрема і всім людством нашої планети в цілому...

Навряд чи слід переконувати, наскільки це важливо для нас сьогодні – на етапі становлення інституцій та законодавства нової української держави. Ми завжди повинні пам'ятати слова Імануїла Канта про те, що не треба сподіватися на добру Конституцію тому, що її склали добродішні люди, скоріше, саме завдяки добрій Конституції ми можемо сподіватися на суспільство добродішних людей.

В авторській передмові до книги Поль Рікер розкриває мотивацію проведених ним наукових розробок, концентрує увагу читача на фундаментальних темах досліджень – категоріях, концепціях і теоріях філософії права, а саме: мораль–право–політика; справедливість і відповідальність; совість і закон, – та їх взаємозв'язках і співвідношеннях.

Поль Рікер досліджує природу політичної влади, пропонує обґрунтування моральних засад її застосування. Він аналізує *“...легітимність порядку, за допомогою якого держава намагається стати на перешкоді насильству, нехай навіть ціною іншого насильства, від якого, власне, є похідною і сама політична влада і ознаки якого вона не може позбутися...”*

Не менш важливими для нас є роздуми автора про проблеми війни і миру, які він ґрунтовно досліджує. *“...Війна є болючою темою політичної філософії, а мир є такою ж пекучою темою філософії права”,* – формулює Поль Рікер свій вступ до розгляду цих проблем.

У передмові немає можливості детально розглянути усе розмаїття та глибину рікерівських текстів (хоча дуже й хотілося б того!), тому я трохи зупинюся на одному із есе книги, а саме: на *“Концепті відповідальності”*.

Проблема відповідальності є однією з фундаментальних проблем не тільки сучасної правничої теорії, а й юридичної практики з точки зору втілення в наше життя принципу справедливості. Поль Рікер пише, що юридичне поняття *відповідальності*, з одного боку, потерпає від суперництва концептів, а з іншого – відзначається сталістю визначення ще з початку ХІХ століття, а також відсутністю *“...філософських предків стосовно того ж іменника, розщеплення та зміщення центру ваги у плані моральної філософії ...як зобов’язання відшкодувати збитки та ...нести покарання...”* І далі: *“Отже, юридична відповідальність функціонує на перехресті цих двох зобов’язань, де перше виправдовує друге, друге санкціонує перше”*. Я, безумовно, поділяю цю думку автора. З моєї точки зору, *відповідальність* людини (особи, особистості) або спільноти людей (політичних партій, рухів тощо) – це її (їх) здатність звітувати перед собою і оточенням середовищем за наслідки своєї поведінки (діянь, діяльності) і зазнавати відповідного осуду чи покарання за допущені порушення, недоліки чи помилки, або ж отримувати певні заохочення за досягнення позитивних вагомих результатів від

такої поведінки (діянь, діяльності). У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження проблеми професійної відповідальності правника, чому приділяють значну увагу як західні, так і українські вчені.

Насамкінець я хочу висловити щиру подяку Центру європейських гуманітарних досліджень за бездоганно виконану роботу, а читачам книги побажати приємних годин спілкування з визначним французьким дослідником філософії права – Полем Рікером.

Володимир Сущенко,
декан факультету правничих наук
Національного університету
“Києво-Могилянська академія”,
заслужений юрист України